

PLANINSKO DRUŠTVO RIMSKE TOPLICE

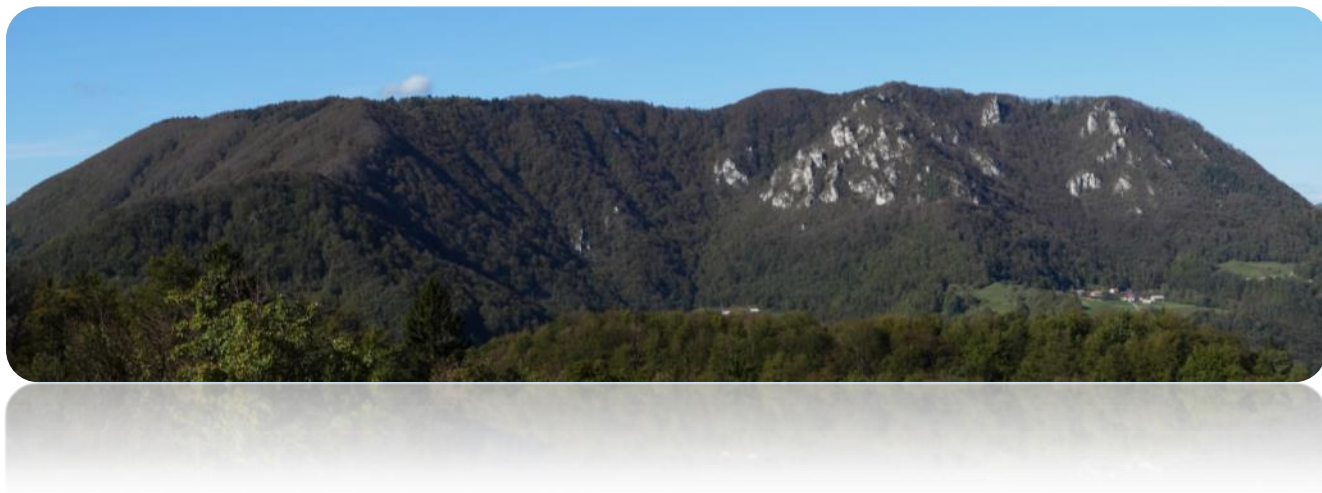
KOPITNIK – BOTANIČNI BISER

SEMINARSKA NALOGA
KOMISIJA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE PZS

ALEŠ JERMAN

01.09.2016

MENTOR: Dušan Klenovšek, prof. biol. in kem.

KAZALO

VIRI.....	1
UVOD.....	2
NATURA 2000	2
KOPITNIK POSEBNO VARTSVENO OBMOČJE.....	2
SPLOŠNI DEL.....	5
GOZD	5
PODROČJE KOPITNIKA JE GLEDE GOZDNATOSTI V DANAŠNJEM ČASU RAZDELJENO	5
GOSPODARJENJE NEKOČ NA KOPITNIKU	7
FUNKCIJA GOZDA NA OBMOČJU KOPITNIKA	3
ŽIVALSKÉ VRSTE NA KOPITNIKU	9
RASTLINSKE VRSTE NA KOPITNIKU	11
ZAKLJUČEK.....	14
KAZALO.....	16

VIRI:**VSEBINA:**

- Kovač Andrej dipl.ing.gozdarstva (revirni vodja in predsednik LD Dol pri Hrastniku)
- Publikacija Odmevi z naših gora (julij 2015)
- Gozdnogospodarski načrt GE Hrastnik 1995-2004
- U tri krasne (Zagorje, Trbovlje, Hrastnik)
- Internetne povezave: Wikipedija, hribi.net

SLIKOVNI MATERIAL:

- lastno fotografiranje na območju Kopitnika
- internet: gams, muflon, selec, alpski volčin

I. UVOD

I.I. Natura 2000¹

Evropska unija že od leta 1979 oblikuje **ekološko mrežo varovanih območij Natura 2000**. Njen namen je ohranjanje biotske raznovrstnosti in sicer tako, da varuje naravne habitate ogroženih rastlinskih in živalskih vrst pomembnih za Evropsko unijo. Slovenija je, tako kot vse države članice, dolžna določiti območja NATURA 2000 in jih tudi ustrezno ohranjati. Pravno podlago za vzpostavljanje območij NATURA 2000 predstavljata Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (1992) in Direktiva o ohranjanju prostoživečih ptic (1979).

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki so jih določile države članice Evropske unije. Njen glavni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove. Na varstvenih območjih želimo ohraniti živalske in rastlinske vrste ter habitate, ki so redki ali pa so v Evropi že ogroženi.

Direktivi podpirata trajnostni razvoj, ki lahko zadovoljuje potrebe sedanjih rodov, hkrati pa ne škoduje potrebam prihodnjih. Na varstvenih območjih Natura 2000 direktivi ne izključujeta človeške dejavnosti. Vendar pa moramo zagotoviti, da te dejavnosti ne bodo ogrozile narave, temveč bodo – kadar bo to mogoče – njeno ohranjanje podpirale.

I.II. Kopitnik – posebno varstveno območje

Kopitnik je prepaden vrh in rahlo upognjen v obliki kopita, ki se nahaja severno od Zidanega Mosta in južno od Rimskih Toplic.

Varovano območje Kopitnika »Natura 2000« mnogi razglašajo za botanični biser². Obsega dobre tri kvadratne kilometre, ki ledvičasto objemajo vrh Kopitnika. Varovana habitatna tipa sta karbonatna skalna pobočja z vegetacijo skalnih razpok in ilirski bukovi gozdovi.

Vegetacija skalnih razpok so asketske rastline, ki uspevajo v suhih rastiščih z malo prsti, izpostavljene pripeki, vetru, nalivom in velikim temperaturnim nihanjem.

Ilirski bukovi gozdovi od drugih bukovih gozdov izstopajo zaradi večje vrstne pestrosti.

---

¹ Vir: <http://www.natura2000.si/index.php?id=44>

² Kopitnik v projektu natura 2000 je naveden v prilogi k Uredbi o območjih Natura 2000 iz leta 2013. Koda območja SI3000279

SLIKA 1: informativna tabla o Natura 2000 območju Kopitnik. Tabla je postavljena pri Koči na Kopitniku.

II. SPLOŠNI DEL

II.I. GOZD

II.I.I. Področje Kopitnika je glede gozdnatosti v današnjem času razdeljeno:

- a) **predgorsko bukovje**, kjer so zastopani skupinsko raznodobni mešani sestoji, ki so pretežno semenskega izvora. Prevladuje bukev (65%) s posamezno in skupinsko primesjo smreke. Osnovnima drevesnima vrstama so primešani gorski javor, hrast in beli gaber. Pomlajevanje gozda poteka uspešno po naravni poti, predvsem pa se gozd zaradi opuščanja kmetijstva ponekod intenzivno širi na kmetijske površine.

SLIKA 2: Primer bukovega dela gozda na območju Kopitnik

- b) **gorsko bukovje**, kjer je zastopanost bukovja razreda Enneaphyllo-Fagetum največja in sicer v 43%, vendar se mešajo tudi druga bukovja. Smreka je zastopana v 34%, sledijo beli gaber, graden, gorski javor, kostanj in veliki jesen. Ekološko so gozdovi tega področja dokaj stabilni, zdravstveno stanje je zadovoljivo saj jih zaradi dobre prevetrenosti industrijska degradacija v preteklosti ni dosegla v večji meri.

SLIKA 3: Mešan gozda na območju Kopitnika.

II.I.II. Gospodarjenje nekoč na območju Kopitnika

V začetku 19. stoletja se je začela industrijska doba v Zasavju (Steklarna Hrastnik, Rudnik) in okolici, zato so se kmetje množično izseljevali v »dolino«. Posledično so se začele kmetijske površine zaraščati z pionirskimi drevesnimi vrstami (črni gaber, trepetlika, breza).

Med I. in II. svetovno vojno, predvsem pa po letu 1948 se je z razvojem gospodarstva in gozdarstva začelo sistematično krčenje zaraščenih površin (les črnega gabra je bil prodan v Italijo za izdelavo obličev in tkalskih čolničkov). Izsekane površine so se pogozdile z smreko predvsem zaradi velikih potreb rudarstva na tem območju po jamskem lesu.

Dandanašnji so vidni strogi prehodi med smreko na severnih položnih pobočjih Kopitnika in južnih strmih pobočjih ki so poraščeni z bukovjem

SLIKA 4: Prehod bukev – smreka na območju Kopitnika

II.I.III Funkcija gozda na področju Kopitnika

- a) **Ekološka funkcija:** zajema predvsem varovanje gozdnih rastišč in sestojev pred erozijo. S koreninami gozd veže tla, z zmanjšanjem površinskega odtoka pa se zmanjšuje erozijska moč vode.
- b) **Hidrološka funkcija:** ki predstavlja pomen gozda za čistost in stalnost vodnih virov pri preskrbi s pitno vodo. Področje Kopitnika je znano kot področje z izredno kvalitetno pitno vodo, kar izkorišča tudi industrija v komercialne namene (Pivovarna Laško).
- c) **Biotopska funkcija:** opravljajo jo gozdovi, ki so pomembni življenjski prostor redkih ali ogroženih vrst živali (npr.: gams) in rastlinja (npr.: Blagajev volčin s svojim rastiščem na Veroni).
- d) **Socialna funkcija:** področja gozdov Kopitnika in Gor so zelo pomembna z vidika socialne funkcije in sicer področja rekreacije. Na tem področju je prisotno intenzivno kolesarjenje, planinstvo, pohodništvo, izletništvo, zmajarstvo, padalstvo in nabiralništvo. Rekreativci so povečini iz Posavja in Zasavja, ki jim gre prvenstveno za oddih v razmeroma neokrnjeni naravi Kopitnika z lepo vzdrževano planinsko kočo in prijaznimi oskrbniki.

SLIKA 5: Priprave na vzlet jadralnih padalcev iz Kopitnika

II.II. ŽIVALSKÉ VRSTÉ

Na področju Kopitnika gospodari z živalmi Lovska družina Dol pri Hrastniku, ki ima svojo lovsko kočo v neposredni bližini Koče na Kopitniku, s katero upravlja Planinsko društvo Rimske Toplice.

Živalstvo na Kopitniku je zastopano z naslednjimi sesalskimi vrstami:

- srnjad,
- jelenjad (zastopana prehodno z prečkanjem preko Save s področja Kuma),
- divji prašič (populacija v intenzivnem prirastku),
- damjak (leta 1991 so bili izpuščeni iz obore, zaradi nevarnosti, da jih Jugo vojska uporabi za prehrano ob načrtovanem prehodu tega področja),
- muflon (leta 1994 so prve družine prišle s področja Kala, kjer so jih v preteklosti naselili),
- gams,
- kuni belica in zlatica,
- poljski zajec,
- in lisica.

SLIKA 6: samci muflonov

SLIKA 7: gams

V prepadnih dolomitnih stenah si gnezdišče uredi tudi najhitrejša med vsemi pticami, **sokol selec** (*Falco peregrinus*). Zaradi velike ogroženosti je že vrsto let zavarovana vrsta, je pa tudi kvalifikacijska vrsta Natura 2000 območje Posavsko hribovje. Verjetno najbolj pomembna grožnja v sedanjem času mu je ustvarjanje novih plezalnih smeri v prepadnih stenah.

SLIKA 8: samica in mladiči sokola selca na gnezd

II.III. RASTLINSKE VRSTE NA KOPITNIKU

Na področju Kopitnika, ki je pravi botanični biser so prisotne mnogovrstne rastline in sicer:

- najpomembnejši je prav gotovo **Blagajev volčin**³ (*Daphne blagayana*), ki ima rastišča na vzhodnem delu Kopitnika in je prva zavarovana rastlina poleg planike na Slovenskem (1898).

³ Blagajev volčin je nizek grmiček, ki zraste do višine 30 cm, nekateri viri omenjajo tudi do 60 cm. Listi so zimzeleni, enostavno cele oblike s celim robom ter usnjati. Na steblih so nameščeni premenjalno oz. spiralno. Na koncu poganjkov so ovršna socvetja rumenkastobelih cvetov, ki močno dišijo. Cvetovi so kratkopecljati, imajo štiri zrasle venčne liste z osmimi prašniki in so brez čašnih listov. Cveti od marca do maja, razmnožuje pa se pretežno z razraščanjem stebel (tj. na vegetativen način), redko s semeni. Vir: Wikipedia

SLIKA 9: socvetje Blagajevega volčina zacveti v aprilu

SLIKA 10: Primer rastišča Blagajevega volčina

- **Črni in rdeči bor** (*Pinus nigra*, *P. sylvestris*) na dolomitnih skalnih osamelcih osončenih pobočij Kopitnika

SLIKA 11: bori na območju Vrh-a (vrh Kopitnika)

- **navadni ruj** (*Cotinus coggygria*) uspeva tu avtohtono na osončenih pobočjih

SLIKA 12: Ruj na območju Kopitnika

- **navadni kopitnik** (*Asarum europaeum*) - ne ve se, ali je Kopitnik dobil ime po rastlini ali obratno. Verjetno pa kar oba po kopitu, čigar obliko posnemata.

SLIKA 13: kopitnik pred Kočo na Kopitniku

- **alpski volčin** (*Daphne alpina*) – njegovi majhni grmički uspevajo v špranjah dolomitnih sten

SLIKA 14: majhni, težko opazni cvetovi alpskega volčina

- navadna zajčja detelja
- navadna dobra misel (origano)
- timijan
- materina dušica
- šmarnica
- razne kukavice

Malo za šalo - občasno se pojavijo tudi osamela rastišča konoplje, sicer skrite očem navadnih smrtnikov, ki kmalu izginejo.

Seveda je prisotnih še mnogo drugih vrst, vendar so te najbolj zastopane.

III. ZAKLJUČEK

Pri pripravi seminarske naloge v okviru tečaja Varuha gorske narave, pod okriljem Komisije za varstvo gorske narave pri Planinski zvezi Slovenije, sem se oprl na lastno znanje, pričevanja domačinov, lovcev ter strokovno literaturo.

Ker prihajam iz Planinskega društva Rimske Toplice, bi želel na kratko predstavil tudi naše društvo.

PD Rimske toplice je bilo ustanovljeno leta 1953. Leta 1955 so razvili društveno zastavo na Trbežnikovi domačiji, kjer ponosno kraljuje obnovljena domačija danes – Koča na Kopitniku. V objemu neokrnjene narave Kopitniških gozdov in med planinci, pohodniki in ljubitelji narave zelo poznana in priljubljena pohodna točka. Koča na Kopitniku, kjer vas med vikendom postrežejo prijazni prostovoljci, člani PD Rimske Toplice se od leta 2015 ponaša tudi z nazivom »Družini prijazna koča«.

PD Rimske Toplice na Koči na Kopitniku med drugim organizira razne prireditve, ki so v lokalnem in širšem območju dobro poznane in obiskane, med drugim tudi tradicionalno druženje citrarji (vsako prvo soboto v mesecu avgustu).

SLIKA 14, 15: Koča na Kopitniku, Gore 47, 1431 Dol pri Hrastniku

V okviru PD Rimske Toplice več let zelo dobro deluje Mladinski odsek. Ponosni smo na številčni podmladek tako predšolski kot šolski. V letošnjem letu smo skupaj z PD Laško organizirali tabor mladih planincev, ki ponosno nosi ime po Blagajevem volčinu.

SLIKA 16: posnetek udeležencev tabora mladih planincev na Kopitniku (29.6.2016 – 03.07.2016)

ZAHVALA

Najprej sledi zahvala upravnemu odboru PD Rimske Toplice, ki je sledilo moji želji in me prijavilo na tečaj za varuha gorske narave.

Zahvaljujem se lokalnemu prebivalstvu KS Turje (občanom Kopitnika in Gor) za nesebično podajanje informacij za izdelavo seminarske naloge, še posebej domačinom Vičiču, Savotu, Julčku ter Dragu.

Zahvala predsedniku LD Dol pri Hrastniku, g. Kovaču za posredovanje informacij.